

Kütubi Sitte'deki HADİS VE SÜNNET GERÇEĞİ

Prof. Dr. Gazi ÖZDEMİR

Kütubi Sitte'deki HADİS VE SÜNNET GERÇEĞİ

Prof. Dr. GAZİ ÖZDEMİR

Bu kitabın tüm yayın hakları,
©SİRİUS YAYINCILIK DAĞITIM VE ORGANİZASYON TİC. LTD. ŞTİ'ne aittir.

©ŞİRA YAYINLARI
SİRİUS YAYINCILIK DAĞITIM VE ORGANİZASYON TİC. LTD. ŞTİ. 'nin markasıdır.

Hobyar Mah. Cemal Nadir Sk. Büyük Milas Han No:24/2B16 Cağaloğlu-İstanbul

Telif yasası gereği bu kitabın tüm yayın hakları Sirius Yayıncılık Dağıtım ve Organizasyon Tic. Ltd. Şti'ne aittir. Tanıtım yazıları dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir biçimde kopyalanamaz ve çoğaltılamaz.

<http://www.sirayayinlari.com>
e-mail: bilgi@sirayayinlari.com
0549 544 35 20

@sirayayinlari

@sirayayinlari

şira yayınları

ISBN: 978-605-7977-45-8
Yayıncı Sertifikası No: 45825

YAYIN YÖNETMENİ: Yıldırım Yılmaz
KAPAK TASARIM: Yıldırım Yılmaz
BASKIYA HAZIRLAYAN: Nermin Uçar Vatan
DİZGİ: Şira Yayınları

BASKI CİLT: ALFABE BASIN YAYIN SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
İkitelli O.S.G.B. Mah. Hürriyet Bulv. Enkoop 1. Sk., Enkoop San. Sit.
No: 1, Kat:1, Başakşehir/İstanbul Tel: 0212 485 21 25
Matbaa Sertifika No: 46012

1. BASKI: Nisan 2023

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	15
GİRİŞ – Genel Bilgiler Tablosu	29
I. HADİSLER	32
Hz. Muhammed’in (asr) Kur’an Ayetlerine Uygun Sözlere	33
II. SÜNNET SÖZLER	241
1. Hz. Muhammed’e (asr) Atfedilen Sünnet Sözlere	242
Kütubi Sitte’de Peygamberin Sünnet Sözlere	
Konulara Göre Yapılan Dizilim	242
Mecaz Hakkında	242
Biat Ahkamu	242
Kur’an ve Hadis’e Uymaya Dair	243
İtikafa İlgili Bölüm	244
İhta-Ül Mevat Bölümü.....	244
Makbul ve Mekruh İsimler	244
Hz. Peygamber’in (Asr) İsim Koyduğu Kimseler	245
Hz. Peygamber’in (Asr) Değiştirdiği İsimler	246
Hz. Peygamber’in (Asr) İsim ve Künyesini Alma Hakkında	
Gelen Rivayetler	247
Müteferrik Sünnetler	248
Kaplarla İlgili Bölüm	248
Ecel ve Emel Bölümü	248
Ebeveyne İyilik	249
Evlad ve Akrabalara İyilik	249
Alışverişte ve İkade (Akdi Bozmada) Kolaylık	250
Ölçüler ve Tartılar Hakkında	250
Müteferrik Sünnetler	250
Necasetler	250
Kabzedilmeyen Satışa Dair	250
Meyvelerin ve Ekinlerin Satışına Dair	251
Alım-Satımı Caiz Olmayan Eşyalar Hakkında	253
Sütü Hayvanın Memesinde Bekletmeye Dair	255
Şartlar ve İstisna Hakkında	255
Mülamese ve Münazebe’ye Dair	256
Bey’ul Garar ve Diğerleri Hakkında	257
Riba İle İlgili Hükümler	259

İÇİNDEKİLER

Hayvan vs. İle İlgili Teferruat.....	262
Muhayyerlik Hakkında	263
Şuf'a'ya Dair Sözler	264
Selem (Önceden Satma) Hakkında	265
Ayıp Sebebiyle Malı Geri Vermeye Dair	266
Ağacı ve Meyveyi Satmak, Satılan Kölenin Malı ve Mala Gelen Musimete Dair	267
Cimrilikle İlgili Bölüm.....	267
Bina Bilimi	267
Kur'an'ın Faziletine Dair	268
Esbab-ı Nüzula Dair	269
Hacc-ı Kıran	306
Hacc-ı Temettu ve Haccın Feshi.....	307
Tavaf ve Sa'yın Mahiyeti.....	311
İstilam	312
Tavaf ve Sa'yın Ahkamı	313
Veda Tavafı	313
Safa ve Merve Arasında Sa'y	313
Tavaf ve Sa'y'da Dua	314
Beytullah'a Giriş	314
Müteferrik Söz	315
Kurbanın Vacib Oluşu ve Sebepleri	315
Kurbandan Yemeye Dair.....	315
Helak Olan Kurbanlık Hakkında	315
Kurbanlık Deveye Binmek	315
Kâbe'ye Kurban Hediye Eden, Mukim İhram Giyer mi?	316
Müteferrik Sözler	316
Hastalık ve Eza Sebebiyle Mahsur Kalanlar	316
Düşman Tarafından Mâni Olunan Kimse	316
Mekke'ye Giriş, Konaklama ve Oradan Çıkış Adabı	317
Çocuğun Haccı	317
Zemzem Suyu Hakkında	317
Hz. Peygamber'in Hac ve Umresi.....	317
İrtidat ve Yol Kesme Haddi	317
Zina Haddi İle İlgili Hükümler	317
Resulullah'ın Had Tatbik Ettiği Kimseler.....	319
Haddi Sirkat	321
Haddü'l Hamr	321
Hadlerde Şefa'at ve Müsamaha Hakkında	322
Hidane Bölümü	323
Hırs Bölümü	324

Korku Bölümü	324
Âlem'in Yaratılışı Bölümü	324
İmamlar Kureyş'tendir	327
İmamlığı ve Emirliği Sahih Olanlar	327
İmam ve Emir'in Vazifeleri.....	328
Emir Olmanın Kötülüğü	328
İmam ve Emirlerin Yardımcıları	328
Hulefai Raşidin ve Seçimleri	329
Hul' Bölümü	329
Duanın Fazileti ve Vakti	329
Dua Edenin Hey'eti (Dış Görünüşü).....	330
Duanın Keyfiyeti	330
Müteferrik Sözler	331
İsm-i Azam ve Esmâ-i Hüsnâ Duaları	332
Namaz Duaları	332
Rüku ve Secdelerde Okunacak Dualar	333
Selamdan Sonra Okunacak Dua	333
Belaya Uğrayanı Görünce Okunacak Dua	333
İstiğfar, Tesbih, Tehlil, Tekbir, Tahmid ve Havkale	334
Nefsin Diyeti	334
Uzuvların ve Yaraların Diyeti	335
Cenin Diyeti	336
Diyyetin Kıymeti ve Hükümler	337
Kitabü'z Zikr	341
Kesim Adabı ve Yasakları	342
Kesim Şekli ve Yeri.....	342
Kesme Aleti	342
Yenmesi Yasak Olan Kesilmişler	343
Dünya'nın Zemmi ve Kötülenmesi	343
Yeryüzündeki Bazı Yerlerin Zemmi	344
Merhametli Olmaya Teşvik.....	345
Allah'ın Rahmeti	345
Hayvanlara Merhamet	345
Rıfk Bölümü	346
Rehin Bölümü	347
Riya Bölümü	347
Zekatın Farziyeti, Terkedenin Günahı	347
Müşterek Sözler	348
Hayvanların Zekâtı	349
Zinetlerin Zekâtı	350
Meyve ve Sebzelerin Zekâtı	351

İÇİNDEKİLER

Maden ve Definelerin Zekatı	351
At ve Kölelerin Zekâtı	351
Balın Zekâtı	352
Yetim Malının Zekatı	352
Zekatla İlgili Müteferrik Hükümler	352
Fıtır Sadakası.....	352
Zekât Tahsildarının Hak ve Vazifeleri	353
Zekât Kimlere Haram	353
Zekât Kimlere Helal.....	354
Zühd ve Fakrın Medhi	354
Peygamberin ve Ashabının Yaşayışında Fakr	356
Takılar Hakkında	357
Hidap (Saç Boyaması)	358
Haluk	358
Tüyler-Saç Bakımı	358
Koku ve Yağ	359
Zinete İlgili Çeşitli Meseleler.....	360
Sehavet ve Kerem Bölümü	362
Sefer-Yola Çıkış Günü	362
Seferde Edep-Arkadaş	362
Yürüme ve Konaklama	363
Arkadaşa Yardım	364
Kadının Yolculuğu	364
Seferden Dönüş	364
Deniz Yolculuğu	365
Yolcuyu Karşılama	365
Seferden Dönüş Namazı	366
Müsabaka ve Atıcılıkla İlgili Hükümler	366
Atın Vasıfları	366
Sual Bölümü	368
Kapların Ağzından İçmek	368
İçerken Nefes Alıp Vermek.....	368
İçenlerin Öncelik Sırası	368
Müteferrik Sözler	368
Alkollü İçkilerin Tahrimi, İçenlerin Zemmi	369
Hamrın Tahrimi ve Yapıldığı Maddeler	369
Haram ve Helal Olan Şıralar	370
Haram ve Helal Olan Kaplar	371
Bazı İlaveler	372
Şirket Bölümü	372
Şiir Bölümü	373

İÇİNDEKİLER

Namazın Fazileti	374
Namazın Eda ve Kazasının Vücubu Hakkında	375
Namaz Vakitleri	376
Mekruh Vakitler	381
Ezanın Fazileti	383
Ezanın Başlangıcı	385
Ezan ve İkametle İlgili Hükümler	387
İstikbalu'l Kible	388
Namazın Mahiyeti ve Rükunları	388
Kıraat	390
Yatsı Namazı	391
Cehri Okuma	391
Ta'dil-i Erkan.....	391
Rüku ve Secdelerin Miktarı	392
Rüku ve Secudun Şekli	392
Secde Azaları.....	394
Kunut	394
Teşehhüd	394
Ka'de-Oturma	395
Selam	395
Namazın Evsafını Bildiren Bazı Sözler	396
Namazın Uzunluğu ve Kısalığı Hakkında	396
Namazın Sekiz Şartı.....	397
Namazın Şartları Üzerine Muhtelif Sözler	400
Secdeler Üzerine Fası: Sehv Secdesi	400
Tilavet Secdesiyle İlgili Tafsilat	402
Şükür Secdesi	402
Cemaatin Fazileti	402
Cemaate Devam Vacibtir.....	403
Cemaati Özzrü Olan Terkeder	403
İmamın Vasfı	404
İmamla İlgili Hükümler, Safların Tertibi	405
Cumu'a Namazının Fazileti	409
Cum'a Vakti ve Ezan	410
Hutbe	410
Namaz ve Hutbede Kıraat	411
Camiye Girme ve Oturma Adabı	412
Namazın Kısaltılması	413
Seferde İki Namazın Cem Edilmesi	413
Korku Namazı Babı	413
Beş Vakit Namaza Bağlı Nafileler	415

İÇİNDEKİLER

Öğle Namazının Nafilesi.....	416
İkinci Namazının Nafilesi	416
Akşam Namazının Nafilesi	417
Yatsı Namazının Nafilesi.....	418
Cuma Namazının Nafilesi	418
Vitir Namazı	418
Gece Namazı.....	419
Kuşluk Namazı.....	420
Ramazanda Gec Kalkışı ve Teravih Namazı	421
Cuma ve Bayramın Aynı Güne Rastlaması	422
Küsun Namazı	422
Cenaze Namazı.....	422
Müteferrik Namazlar	424
Tesbih Namazı	424
Namaza Müteallik Bazı Sözler	425
Orucun ve Ramazan Ayının Fazileti	426
Orucun Farzları, Sünnetleri ve Ahkâmı	426
Orucun Rükunları	428
Orucu Bozan Şeylerden Kaçınmak	428
Öpme ve Mübaşeret.....	428
Aşura Orucu	428
Şaban Orucu	428
Şevval'den Altı Gün.....	429
Haftanın Günleri	429
Eyyamu'l Biz.....	429
Orucun Haram Olduğu Günler	429
Orucun Sünnetleri	430
İftar Vakti	431
İftarda Ta'cil	431
Orucu Açmanın Mübah Olma Şartları	432
Sabır Bölümü	432
Sıdk (Doğruluk) Bölümü.....	435
Sadaka ve Nafakanın Fazileti	436
Tasadduk ve İnfaka Teşvik	437
Sadakanın Ahkâmı	438
Sıla-ı Rahm Bölümü.....	439
Kadının Kocasının Üzerindeki Hakkı	440
Sohbet Adabı.....	442
Meclis (Oturma) Adabı	442
Arkadaşın Vasfı	443
Karşılıklı Muhabbet	444

İÇİNDEKİLER

Dayanışma ve Yardımlaşma	445
İzin Talebi	445
Selamlaşmak	447
Müsafaha (Tokalaşmak) Üzerine	449
Hapşırma ve Esneme Üzerine	449
Hasta Ziyareti ve Fazileti	450
Binme ve Terkiye Alma	451
Komşuyu Himaye	451
İnsanların Kusurlarını Araştırmak ve Örtmek	453
Kadına Bakma Hakkında	453
Müteferrik Sözler	454
Mehrin Miktarı	455
Mehrin Ahkamı	456
Kara Avı	456
Deniz Avı	457
Köpekler Hakkında	458
Allah'ın Sıfatları Bölümü	458
Misafirlik-Ziyafet Bölümü	459
Daman (Zaman) Bölümü	460
Suların Ahkamı.....	460
Büyük ve Küçük Abdestle İlgili Meseleler	461
Hayız Kanı	462
Köpek ve Diğer Hayvanlar Hakkında	462
Deriler Hakkında	463
İstincanın Adabı (Abdest Bozduktan Sonra Yapılan Temizlik).....	463
İsitincada Kullanılan Cisimler	463
Abdestin Faziletleri	467
Abdestin Sıfatı	467
Abdestin Sünnetleri	468
Vücuttan Çıkan Bozucular	469
Kadına Ferce Değme	471
Uyku-Bayıma-Kendinden Geçme	471
Deve Etləri.....	472
Müteferrik Sözler	472
Mest Üzerine Meshetmek	472
Teyemmüm	474
Cenabetten Gsul.....	476
Hayızlı ve Nifaslı Kadınların Yıkanması	480
Cuma ve Bayram Gusl	481
Ölünün Yıkanması ve Yıkayanın Yıkanması	482
Müslüman Olunca Gusl	483

İÇİNDEKİLER

Hamam Hakkında	483
Hayızlı İle İlgili Hükümler - Ahkâm	483
İstihaze ve Nifas Hakkında	485
Yeme Adabı	486
Hayvanlardan Mübah ve Mekruh Olanlar	489
Hayvanî Olmayan Mekruh Yiyecekler	491
Haram Yiyecekler	493
Resulullah'ın ve Ashabının Yediği Yemekler ve Onların Medhi	493
Bazı Vesilelerle Yenen Yemekler	494
Tedavinin Mekruhluğu	496
Resulullah'ın Vastettiği İlaçlar	496
Rukye ve Temimelerin (Muskaların) Cevazı	500
Rukyenin Nehyi	501
Talakta Kullanılan Elfaz	501
Hayızlı Kadının Talakı	502
İcbar Edilenin, Delinin, Sarhoşun Talakı	502
Nikahtan Önceki Talak	502
Köle ve Cariyenin Talakı	503
Uğursuzluk ve Fal Bölümü	504
Zihar Bölümü	505
Alimlerin Fazileti	505
İlme Teşvik	506
İlim Adabı	507
Hadis Rivayeti ve Nakli	507
Hadisin Yazılması	507
İlmin Kaldırılması	507
Af ve Mağfiret Bölümü	508
Köle Azad Etmenin Fazileti	508
Köle İle Musahabe ve Muamele Adabı	509
Azad Etme	510
Müdebber Kılma, Mükatebe Yapma	511
Vefat İddeti	512
İstibra – Kadının Hamile Olup Olmadığının Anlaşılması	512
Sükna ve Nafaka	512
İhdad (Matem)	513
Ariyet (Faydalanmak Üzere Geçici Alınan Mal) Bölümü	514
Umra ve Rukba Bölümü	514
Gazveler Bölümü	514
Kıskançlık Bölümü	542
Gadap (Öfke) Bölümü	542
Gasp Bölümü	543

İÇİNDEKİLER

Gıybet ve Söz Taşıma Bölümü	543
Musiki ve Eğlence Bölümü	543
Gadr (Vefasızlık) Bölümü	544
Bazı Peygamberlerin Faziletleri	544
Resulullah'ın Fazilet ve Menkibeleri.....	546
Ashabın Faziletlerinin Mücmel Zikri	547
Ashabın Fazilet ve Menkibelerinin Yüceliği	548
Sahabelerden Bazılarının Faziletleri	550
Kadın Sahabelerden Bazılarının Faziletleri	564
Ensar'ın Fazileti	565
İslam Ümmetinin Fazileti	565
Kureyş'in Fazileti	568
Bazı Arap Kabilelerinin Fazileti	569
Arapların Fazileti	570
Acem ve Rum'un Fazileti	570
Sahabe Dışında Bazı Kimselerin Fazileti	571
Zamanların Fazileti	572
Mekke'nin Fazileti	574
Medine'nin Fazileti	576
Yeryüzünde Faziletli Yerler.....	579
Hususi Salavatlarnın Fazileti	581
Hastayı Ziyaretin Fazileti	583
Fazileti Belirten Amel ve Sözler	583
Hastalık ve Musibetler	587
Çocuk Ölümü	588
Mirasın Sebepleri, Manileri	589
Feraizin Ahkâmı ve Varisler	589
Resulullah ve Geride Bıraktıklarının Mirası	592
Fitna Patlak Verince Yapılacak Tavsiye	593
Zamanla Vukua Gelecek Fitne ve Hevalar	594
Asabiyet ve Ehva	598
Fitnelerin Çıktığı Cihet ve Çıktığı Kimseler.....	599
Müslümanların Birbiriyle Savaşları	599
Sahabe ve Tabiin Arasında Çıkan Kavga ve İhtilaflar	599
Kadere İman	601
Kaderle Amel	601
Kadere Rıza	603
Çocukların Hükümü	603
Kaderiyyenin Zemmi	604
Kanaat Bölümü.....	605
Kazanın Keraheti-Kaza ve Hüküm Bölümü	608

İÇİNDEKİLER

Adil ve Zalim Hakim	608
Müçtehidin Sevabı	608
Kadılık Adabı	609
Hükmün Keyfiyeti	609
Davalar ve Beyyineler	610
Adalet ve Şehadet	611
Resulullah'ın Hükme Bağladığı Davalar	613
Katilden Nehy	613
Katlin Mübah Olduğu Yerler	614
Kendini Öldürenin Hükümü	615
Öldürülmesi Caiz Olan ve Olmayan Hayvanlar	615
Ammden (Kasden ve Bile Bile) Katletme	617
İnsan Uzuvarı İle İlgili Kısas	619
Kısasın Yerine Getirilmesi	619
Affetme Hakkında	620
Kasame – Yemin Bölümü	620
Kıssalar Bölümü	622
Kıyamet Alametleri – İbnu Sayyad Hakkında	623
Kıyamet Öncesi Fitneler	623
Resulullah'tan Sonra Kıyamet Yakındır	624
Kıyametten Önce Bir Ateşin Çıkması	624
Muasırların Ömrü	624
Güneşin Batıdan Doğması	624
Kıyametin Başka Alametleri	625
Sur'a Üflenmesi ve Neşr	626
Haşr Hakkında	627
Hesap ve Kullar Arasında Hükümün Verilmesi	628
Kevser Havzı'nın, Mizanın ve Sırat Köprüsünün Evsafı	632
Şefaah Hakkında	633
Cennet ve Cehennem'in Sıfatları	636
Cennetlikler ve Cehennemlikler	640
Allah'ın Görülmesi	646
Helal Kazanca Teşvik, Haramdan Sakındırma	646
Mübah Olan Kazançlar	646
Mekruh Olan Kazançlar	648
Yalanın ve Yalancının Zemmi	650
Yalanın Mübah Olduğu Yerler	650
Resulullah Hakkında Yalan	651
Kibir ve Ucub Bölümü	652
Giyim ve Kıyafet	652
Elbise Çeşitleri	655

Elbiselerin Renkleri	656
Yün Hakkında	656
Minder ve Yastıklar	656
Buluntular Bölümü	656
Lianın – Zina İftirasının -İddiasının Ahkamı	658
Çocuğun İlhakı ve Neseb İddiası	659
Oyun ve Eğlence Bölümü	662
Lanetleme ve Sövne Bölümü	663
Mev'izeler (Nasihat-Öğüt) Bölümü	664
Müzaraanın (Ziraat) Cevazı	665
Medh (Övme) Bölümü	666
Mizah ve Şakalaşma Bölümü	666
Resulullah'ın Vefatı	666
Ölümün Başlangıcı	670
Ölüye Ağlama ve Matem	671
Ölüyü Yıkama ve Kefenleme	674
Cenazenin Teşyii ve Taşınması	675
Defin ve Şekli	676
Kabir Ziyareti	677
Taziye Hakkında	678
Ölümden Sonrası Hakkında	678
Mescidlerin İnşa Edilmesi	680
Peygamberin İsmi ve Nesebi	682
Peygamberin Sıfatları ve Ahlakları	683
Peygamberlik Mührü ve Müteferrik Şeyler	683
Peygamberin Başlangıcı	684
İsra	684
Peygamberin Mucizeleri ve Delilleri.....	685
Cansızların Resulullah İle Konuşmaları ve Boyun Eğmeleri	687
Resulullah'ın Duasının Makbul Olması	688
Resulullah'ın Ezadan Korunması	688
Resulullah'a Sorulanlar	689
Müteferrik Mucizeler	689
Nikah Bölümü	690
Evlenmeye Teşvik	691
Kız İsteme, Nikah Duası ve Nazar	692
Nikah Adabı	692
Nikah Akdi	693
Veliler ve Şahitler	693
Müebbed Haram Gerektirmeyen Durumlar	694
Nikahı Fesheden ve Etmeyenler	695

Kadınlar Arasında Adalet	696
Azl (Meniyi Vagina Dışına Boşaltma) ve Gayle (Emziren Kadın İle Cinsi Münasebette Bulunma) Hakkında	697
Nikahla İlgili Diğer Meseleler	697
Nezirden (Adak Gibi Bir Şeye Şart Koymak) Nehy	698
Taate İçtenlik Nezir	698
Niyet ve İhlas Bölümü	700
Nasihah ve Meşveret Bölümü	700
Uyuma ve Uyanma Bölümü	700
Yıldızlar Bölümü	701
Hicretler Bölümü	701
Hediye Bölümü	701
Hibe Bölümü	702
Vasiyet Bölümü	702
Vaad Bölümü	703
Yemin Kelimesi ve Kendisi İle Yemin Edilenler	703
Kendisi İle Yemin Edilmesi Yasak Olanlar	704
Yemini Yeri	704
Yemimde İstisna	704
Müteferrik Sözler	704
Kefaret	705
Nefisle İlgili Edebe Giren Sözler	705
Nefsin Afetlerine Temas Eden Sözler	705
Dilin Afetleri	707
Muhtelif Nev'e Giren Sözler	709
2. Sahabeye Atfedilen Sünnet Sözler.....	716
3. Kur'an'da Olmayan Ek Haramlar ve Dinselleştirilmiş Ek Kurallar...	963
4. Çelişkili Sünnet Sözler: Peygambere ve Sahabeye Atfedilen.....	983
5. Uygun Olmayan/Aykırı Sünnet Sözler:	
Peygambere ve Sahabeye Atfedilen Aykırı Sünnet Sözler	1007
6. Kıyamet Alametleri: Peygambere Atfedilen	1055
7. Hac Menasıkları: Peygambere ve Sahabeye Atfedilen.....	1057
8. Kurban Menasıkları: Peygambere ve Sahabeye Atfedilen	1063
9. Bilgi Sözleri – Peygambere ve Sahabeye Atfedilen	1069
10. Namaz Nasıl Kılınır: Peygambere ve Sahabeye Atfedilen	1085
11. Dua-Tövbe ve Beddua Hakkında	1097
12. Hz. Muhammed'e (Asr) ve Sahabeye Atfedilen Dualar	1105
III. SÖZ DİYE KULLANILMIŞ AYETLER.....	1125
Kaynaklar	1128

ÖNSÖZ

Lise yıllarım olan 60 yıl öncesinden başlayan Kur'an'ı inceleyerek okumalarım ile birlikte Kur'an'ın muazzam bir umman ve mucize olduğunu fark etmeye başladım. Bitirdikçe tekrar baştan başlıyor ve her okuyuşta farklı açıklamaları ve bilgileri fark ediyordum. Zaman içinde Kur'an'ın Hz. Muhammed'e (asr) vahyedilmiş olduğu iniş sırasına göre olanının Kur'an'ı anlama ve anlamlandırmada çok daha uygun olduğunu anladım ve "**SON DAVET KUR'AN İLE SOHBET**" kitabımı hazırlarken bu sıralamayı tercih ettim. İniş sıralamasında ikinci sure olan Kalem suresinin 44. ayetinde ilk defa Kur'an için "Hadis" ifadesinin kullanılmış olduğunu görünce, bu kelimeyi araştırdım. Zümer-23'ncü ayette "Ahse nel Hadis" denilerek Kur'an'ın en güzel, en güvenilir ve en uygun "Hadis" olduğunun vurgulanmış olduğu dikkatimi çekti.

Kalem-44. *Ya Muhammed! Böylesine bir hadisi /Kur'an'ı yalanlayacak /rededecek ve kendi uydurdukları sözlere uyacak olanları Bana bırak /Beni onlarla baş başa bırak. Onlara Sen herhangi bir karşılık vermeye kalkma. Çünkü Biz onları ummadıkları /bilemeyecekleri yerden yavaş yavaş azaba uğratacağız. 44.* Fezerniy ve men yukezzibu bihazel **hadiysi**, senestedricuhum minhaysü la ya'lemun.

Zümer-23. *Rablerini sayanların derileri, en güzel /en güvenilir hadis olan kitabın /Ahse nel Hadis'in /Kur'an'ın sözlerini işitince ürperir. Kur'an, tutarlı, çelişkisiz iki tip mesajlı bir kitaptır. 23.* Allahü nezzele **ahse nel hadiysi** kitaben müteşabihen mesaniye takşa'irru minhü cüludülleziyne yahşevne rabbehüm sümme teliynü cüludühüm.

Anladım ki Kur'an'ın bir ismi olarak "Hadis" kelimesi, "Allah'ın sözü" anlamında, yani "Kelamullah veya Hadisallah" yerine kullanılmış bir kelimedir. Kur'an'ı tanımlamak üzere bu kelimenin, farklı sure ve ayetlerde 23 defa kullanılmış olduğunu da belirledim.

Mürselad-50. *Peki, şirk-ortak koşan bu insanlar, artık bu Hadis'ten /Kur'an'dan başka neye inanacaklar ki? 50.* Fe biyyi **hadiysin** ba'dehu yu'minun.

Necm-59. *Peki, şimdi siz bu Hadisin /Kur'an'ın sözünü mü garip görüyorsunuz? 59.* Efe min hazel **hadiysi** ta'cebun.

İşte bu nedenle Hz. Muhammed kendisine Vahiy yöntemi ile indirilip bütün insanlara tebliğ etme çabasında olduğu Kur'an ayetleri dışında başka sözler söylememiş ve kendisine atfen başka sözlerin kaydedilmesini de kabul etmemiştir.

Hatibi Bağdadi, Takyid-ul İlim adlı eserinde şu açıklamayı yapmıştır: İslâmiyet'in ilk devirlerinde, Kur'an'dan gayri şeylerin Kur'an'a benzetilmemesi ve Kur'an bırakılıp da başka şeylerle uğraşılması için Kur'an dışı yazmak hoş karşılanmamıştır. Çünkü Hadis ve Sünnetin ayırımına ve inceliğine vakıf bilgili ve Kur'an metnini bu sözlerden ayırt edebilecek kimseler azdı (Koçyiğit T. s 35).

Kur'an'ın tek Hadis kitabı olduğu ilk bilgim devam ederken, karşıma "Kütub-i sitte" denilen bir kitap çıktı. Bu kitabın da "Hz. Muhammed'e (asr) atfedilen sözler" kitabı olup, bunun da **Hadisler Kitabı** olduğu söylendi. Böylece "Allah'ın Hadisi / Hadisallah Kur'an" ve "Peygamberin Hadisi / Hadisil Resul olan Kütub-i Sitte" olmak üzere iki kitap olduğu da ifade ediliyordu. Çünkü "Kütub-i Sitte" deki bütün sözler için "Peygamberin Hadisleri" şeklinde bir genelleme yapılmış ve 1200 yıldır genel bir ifade ile bu kitap için bazen "Hadis", bazen de "Sünnet" kitabı denmiş ve bu ifadeler birbirinin yerine eş anlamlı olarak da kullanılmıştır (Canan İ. Cilt-1, s 341). Bu yaklaşımda olan Hanefi-Şafi-Maliki ve Hanbeli diye tanımlanan 4 mezhebe de "Kütub-i Sitte" kitabını tek ve en güvenilir Hadis – Sünnet kitabı kabul ettikleri için "Sünni Mezhepler" ifadesi kullanılıyordu. Farklı görüşler temelli bu mezheplerin Hadis ve /veya Sünnet diye bildirilen sözler nedeniyle oluştukları kabul edilmektedir (Sacır U. s.121).

Araştırınca önemli Hadis ve /veya Sünnet kitabı kabul edilmiş olan "Kütub-i Sitte" kitabının, 632 yılında vefat etmiş olan Peygamberimizden 200 yıl sonrasında, **Arap Kökenli olmayan ve Arabistan dışında doğup büyümüş ve doğdukları yerlerde vefat etmiş olan 6 derleyici** olan Buhari (Buhara-Semerikand), Ebu Davut (Horasan-Sicistan), Müslim (Horasan-Nişabur), Tirmizi (Orta Asya-Termiz şehri), Nesai (Horasan-Nesa), Malik ve az kısmı İbni Mace (İran-Kazvin) tarafından, daha önceleri dağınık halde olan sözlerin derlenmesi ile elde edilmiş kitap olduğunu öğrendim (Hüdür Fereç, s 2).

Genel kabule göre ve belirli inançtakiler nazarında en güvenilir Hadis ve Sünnet kitabı bu Kütub-i Sitte kitabıdır (Avcı S, Canan İ, Diyanet İşleri Başkanlığı, Koçyiğit T).

Hadis-Sünnet konusunu araştırırken, yine önemli Hadis-Sünnet kitapları olarak "Kütubi Arba'a-4 Kitap" olduğunu da öğrendim. Bunlar "Kuleyni'ye ait Usül-ül Kâfi, Men Yahduruhu'l Fakih – Şeyh Saduk, Tehzibu'l Ahkam – Ebu Cafer et Tusi ve El İstisbar – Ebu Cafer et Tusi". Yine

Hiz. Ali'nin Hutbelerinin olduğu iddia edilen "Nehcül Beleğa" isimli bir kitabın da olduğunu gördüm. Kısmetse ileride bu kitapları da inceleyip, gerekirse uygun açıklamalar yapacağım. Varsa yine bu kitaplarda da Hadis ve Sünnet sözleri belirleme çabasına gireceğim inşallah.

"Kütub-i Sitte" kitabının Türkçesi, Sn. Prof. Dr. İbrahim Canan'ın Tey-siru'l-Vüsül ila Cami'u'l-Usül adında özet bir kitabın açıklamalı tercümesidir. Çalışmamı 17 ciltlik bu eserde gerçekleştirdim. Ancak yine kafa karışıklığına neden olmamak üzere İbni Mace'ye ait sözlerin bu eserde ayrı bir bölüm halindeki sözlerinden çok azı alınmıştır.

Kütub-i Sitte' yi inceleyerek okumam ilerledikçe gördüm ki bu hadis denen kitapta 5987 – 14 = 5973 söz bulunmaktadır. Genel yaklaşımların aksine bu sözlerin hepsinin Hiz. Muhammed'in sözleri olmadığı yanında, çok az kısmının da ancak Peygamberimizin (asr) Kur'an'a ve bazı ayetlerin açıklamalarına uygun olduğunu fark ediyordum. Ve bu sözleri ile Hiz. Muhammed, Hadisallah olan bazı ayetlerin bir nevi pratik özellikli tekrarlarını yapmıştır. Böylece de Peygamberin (asr) sadece bu sözleri, **Hadis** ismindeki **Kur'an ile bir bütünlük içinde** olduklarından, Peygamberin sadece bu sözleri de birer Hadis olmaktadır diye düşünmeğe başladım. Bu konuda şu eserlerde açıklamalar bulunmaktadır (Hadislerle İslam-7 Cilt – Diyanet İşleri Başkanlığı, Hadis Ansiklopedisi Kütubi Sitte-Canan İ, Hadis-i Şerif Külliyyatı-Cilt 1-Koçyiğit T, Hadis Kriterlerinin Yeniden Tanımlanması-Israr Ahmed Han).

Çünkü Hiz. Muhammed, Kur'an dışında Din Kuralına yönelik Şura-73-74, Yunus-16, Kehf-27 ve Bakara-79. ayetlerde kendisine yapılmış olan yasağın bilincindeydi ve Kur'an dışında Din Kuralı koymamış olduğuna inanıyordum.

Şura-73. Ya Muhammed! Şirk koşanlar, Kur'an'dan başka bir şey uydurup 'Allah böyle söylüyor' demen için, nerdeyse Seni vahyettiğimiz Kur'an'dan koparıp saptıracaklardı. Ve eğer istedikleri şekilde konuşup dediklerine uysaydın, Seni candan dost edinecekler ve karşı gelmekten de vazgeçeceklerdi. 74. Şunu da iyice bil ki, Biz Seni güçlü yaratmamış olsaydık, şirk koşanlara meyledip az daha onlara uyacaktın.

Yunus-16. Ey Muhammed! De ki: "Eğer Allah elçi olarak beni görevlendirmemiş olsaydı, bu Kur'an'ı Bana bildirmez, Ben de size okuyamazdım ve sizin de ondan haberiniz olmazdı. Çünkü yıllarca aranızda yaşadım. Şimdiye kadar kendiliğimden böyle bir şey söyledim mi? Aklınızı kullanıp düşünsenize!"

Kehf-27. Ya Muhammed! Mağara gençleri gibi başka herhangi bir konu hakkında da Rabbin, Sana Kur'an'da ne vahyetmiş /bildirmiş ise, sadece onu gerçek kabul et. Çünkü Rabbinin sözlerini /kelimelerini hiç kimse değiştiremez. Dolaşısıyla da Allah'ın sözleri olan bu Kur'an'dan başka güveneceğin bir dayanağın olmayacağından, sadece O'na başvur.

Hakka-44. Eğer Peygamber, Kur'an dışında kendinden din kuralı diye bazı sözler söylemiş olsaydı, 45-46. O'nu kesinlikle gücünden ve desteğimizden mahrum bırakır, sonra yaşamına son verirdik. 47. Ve sizden hiç kimse de O'nu koruyamazdı.

Bakara-79. Kendi ürettikleri rivayetleri /görüşleri /sözleri kitaplara yazarak, "Bunlar Allah'tandır /Allah'ın ayetlerini açıklıyor" diye insanlara sunan ve bundan çeşitli kazançlar elde etmek üzere uğraşanların vay haline! Hem kendi elleriyle yazdıklarından hem de bu yolla kazandıklarından dolayı onların ne olacağına farkında değiller.

En'am-115. Rabbinin kelimeleri /buyrukları /din kuralları sadakat ve adalet yönünden şaşmayacak bir şekilde Kur'an ile tamamlanmıştır. Şunu da iyice bil ki, Allah'ın vadettiklerinden başka söze ve rivayete ihtiyaç yoktur.

Nur-54. Yine onlara de ki, "Allah'a ve O'nun buyruklarını bildiren elçisine itaat edin. Onun sorumluluğu, verilen görevi yerine getirmek, sizin de sorumluluğunuz onun bildirdiklerine uymaktır. Şunu iyice bilin ki, onun bildirdiklerine uyarsanız doğruyu bulursunuz. Çünkü elçinin tek görevi, indirdiklerimizi açıkça ve olduğu gibi size tebliğ etmekten ibarettir. Din Kuralı ön yargısını oluşturmak üzere Kur'an dışında söz söylemesini şu sözü ile onaylamadığını belirtmiştir:

Din Kuralı ön yargısını oluşturmak üzere Kur'an dışında söz söylemesini şu sözü ile onaylamadığını belirtmiştir:

Resulullah (as) şöyle emrettiler: "Benden Kur'an dışında bir şey yazmayın. Kim, Kur'an'dan başka bir şey yazmış ise, onu imha etsin." Ebu Saidil Hudri-Kütubi Sitte-4137. İşte bu nedenle, duyacağımız veya okuyacağımız her "Hz. Muhammed söylemiştir" sözünü, mutlaka bir ayete dayanarak söylenmiştir diye Kur'an'daki ilgili olan ayetle karşılaştırmak gerekliliğine inancım pekişiyordu. Söylenen bir sözün Kur'an-Hadis bütünlüğüne uygun bir ayeti yoksa, herhangi bir ayete de ters ise, mutlaka kabul etmek gerekir diye düşüncem kuvvetleniyordu.

Hz. Muhammed'in kendisine atfen yalan söz söylenmesinin Cehennem ile cezalandırılacağına yönelik şu sözünün olduğuna Kütub-i Sitte'de değinilmiştir:

"Kim bile bile bana yalan nispet ederse cehennemdeki yerini hazırlasın."-Kütub-i sitte-4127

Yine Kütub-i Sitte'de 4136 nci sözde Muaviye'nin, 4137 nci de ise Hz. Muhammed'in bu yasağa uyduğuna ilişkin olmak üzere şu sözlerin olduğunu gördüm:

Zeyd İbnu Sabit Muaviye (ra)'nin yanına girmişti. Muaviye ona bir hadisten sual etti. Zeyd de hadisi ona söyledi. Hz. Muaviye (orada hazır bulunan bir adama) hadisi yazmasını emretti. Zeyd müdahalede bulunarak Resulullah (as-r)'in hadislerinden hiçbir şey yazmamamızı emretmişti" dedi. Bunun üzerine Hz. Muaviye yazılanı derhal imha etti-Kütub-i sitte-4136

Buna paralel şu söz de Peygamberimize atfedilmiştir:

“Benden gelenleri Allah’ın Kitab’ına arz ediniz. Ona uygun ise ben söylemişimdir. Şâyet ona aykırı ise ben söylememişimdir.” (Muhammed b. İdris eş-Şâfiî, *Risâle, şerh. Abdülfettah b. Zafîr Kebbare, Daru’n-Nafais, Beyrut, 1999, 224*) (Murat Gebeşoğlu’nun Tezi. *Hadislerin Kur’an’a Arzı*.2006)

Görüldüğü gibi Hz. Muhammed (asr), gerek ayet ile ve gerekse kendisine atfedilen her söylediğinin mutlaka Kur’an’a uygun olması gerekliliğini vurgulamıştır.

Nahl-64. ayette de Peygamber’e, tek kaynak olarak Kur’an’a danışması önerilmiştir.

Nahl-64. *Biz Sana bu Kur’an’ı indirdik ki şirk koşan ve riyakârlar başta olmak üzere insanların hem kabul etmedikleri, hem de anlaşmazlığa düştükleri dini konuları Kur’an’a göre kendilerine bildiresin ve bu bildirdiklerin, iman etmeye niyetli olanlara da doğru yola yönlendirici bir kılavuz /hüden ve bir rahmet olsun.*

Fark ettim ki Casiye-8’nci ayette de bu paralelde ikaz yapıldığı vurgulanmıştır.

Casiye-8. *Allah’ın ayetlerini duyduğu halde sanki hiç duymamış gibi, büyüklük /bilgiçlik taslayarak onları yok sayıp, yerlerine uyduruk rivayetler /hadisler üreten yalancı günahkârların vay haline! Onlara can yakıcı bir azabın olacağını bildir.*

Hatta insanları sıkıntıya sokma riski olacak ve bir din kuralı getirecek özellikte soru sorulmaması ikazı da yapılmıştır.

Maide-101. *Ey iman edenler! Tebliğ edilen buyruklarımız dışında sizi sıkıntıya sokacak gereksiz ve yaşamınıza uymayan şeyler hakkında sorular sormayın. Allah, bunları gerekli görseydi Kur’an’ı indirirken size açıklardı. Allah özellikle sorduklarınızı açıklamadı. Çünkü açıklamadığına göre de Allah, sorduklarınızı size farz etmemiş /özgür iradenize /güç ve imkânlarınıza bırakmıştır. Ve şunu da iyice bilin ki Allah, bu açıklanmayanlardan olacak günahlarınızı bağışlayandır /Gafur’dur ve yufka yüreklidir /Halim’dir.*

Kütub-i Sitte’de, Kur’an-Hadis bütünlüğü çerçevesinde olup Hz. Muhammed’e atfedilen 510 konuya ilişkin 856 Hadis olduğunu belirledim (%14,3). Bu hadislerin Peygamberin bazı ayetleri tekrar ettiği ve pratik örneklediği sözler olduğunu gördüm. Diğer bir ifade ile bu sözler KUR’AN’Î, yani ayetler temellidirler. Böylece “KUR’AN VE HADİS BÜTÜNLÜĞÜ”, “HADİSLER, KUR’AN’IN YANSIMALARI” söz konusu demektir.

Duha-11. ayete baktığımızda Hz. Muhammed, Kur’an’ın canlı uygulayıcısıdır ve örnek olma görevinde olandır:

Duha-11. *Ve Rabbinin verdiği nimeti /peygamberlik görevin gereği Kur’an’ı sözle ilet /tebliğ et ve bildirilenlere uygun davranışlarıyla da Kur’an’ın doğruluğunu göster /örnek ol!*

Peygamberin örnek olma görevi, en iyi ahlakta ve Allah'ın yolunda olmaya yönelik ibad ve ibadet etme örneği demektir. Yoksa Mekke ve Medine'deki Arap toplumunun bir ferdi olmasına yönelik şekilsellikler değildir.

Böylece yıllar içinde ve bu Kur'an açıklamaları ışığında Hz. Muhammed'e (asr) atfen, Allah'ın indirdiği Kur'an'daki bazı ayetlere uygun ve bu ayetleri yorumlamış ve pratik bir anlatımla insanlara tekrar aktarmış olduğunu görüyordum. Bu sözleri, Allah'ın Kur'an'daki sözlerine uygun, yani yine Hadis olmuş olmaktadır diye düşünmeye başladım. Ve Hadisler denilince, Peygamber'in Kur'an'a uygun olan bu sözleri anlaşılmalıdır sonucuna vardım.

Çünkü Hadis'in sahih olabilmesi için mutlaka Kur'an'a uygun olması gerekir düşüncem iyice pekişmişti.

Zaten Zümer-23. ayette Kur'an için "**En güzel Hadis Kur'an'dır**" demiyor mu?

İleri sürüldüğüne göre Hz. Peygamber (asr), din temelli muhkem bir kural şeklindeki bir Hadisini /sözünü pekiştirmek amacı ile "Kur'an'a Arz" yapmış ve şu örnek verilmiştir:

"Allah zalime mutlaka mühlet verir. Verir de yakalayacağı zaman da göz açtırmaksızın ansızın yakalar." buyurduktan sonra şu ayeti okur: *"İşte Rabbinin -zalim belde ehlini- yakalayışı böyledir. Şüphesiz onun tutması pek çetindir."* (Buhari-Hud Suresi / 102)

Dolayısıyla Kur'an'ın arzına uygun olan ve Hz. Muhammed'e (asr) atfedilen söz Hadis, değilse Sünnet olabilir diye uygulanmış olan yöntemi kullanmayı benimsedim. Böylece de Kur'an'a dayanmaları ile Hadislerin reddedilmeleri artık söz konusu da olmayacaktır.

Kur'an'a Arz Yöntemi, Hadis'i inkâr için bir yöntem değildir. Aksine bu yöntem, Hadis'in doğru anlaşılması ve hayata geçirilmesi açısından başvurulması kaçınılmaz bir yöntemdir.

Bu yöntem ile Hadis'leri reddetmeden ve körü körüne taklit de etmeden, netleştirmeye katkı sağlamış oldum diye düşündüm ve düşünüyorum.

Yani Hadis, ayet temelli KUR'ANÎ sözler demektir diye tanımlamış oldum. Böylece, Hadis denilen ve Kur'an'da uygun ayetleri olan sözleri değerlendirmeye ve ilgili ayetlerle birlikte veya sadece bu sözleri kitaplarımda kullanmayı uygun buldum. Çünkü gerek Kur'an ve gerekse Peygamber'in Kur'an temelli sözleri boş sözler değildir.

Yusuf-111.....*Bu Kur'an, uydurma ve iftira dolu ve boş bir hadis /söz değildir. Aksine bu hadis /Kur'an, kendisinden önce gelen kitapları onaylayıp doğrulayan, her şeyin ayrıntılı açıklaması ve inananlar için de bir yol gösterici ve Rahmettir.*

Şüphe edilmeyen tek Hadis olan Kur'an'ın ve Kur'an temelli sözler olan Peygamberin hadislerine bazılarınca "SÜNNETULLAH" ifadesi de kullanılmıştır.

"Ahzab-38. Biz Kitap'ta hiçbir şeyi eksik bırakmadık" ayetine dayanarak, Hadis'in de bu anlamda mutlaka Kur'an'a uygun olacağını benimsemiş oldum.

Çünkü Al-i İmran-103 ve Ahzab-39. ayetlerle, dinsel kurallar koyucu ve bu nedenle de sarılınması gereken tek kitabın Kur'an olduğu vurgulanmıştır.

Al-i İmran-103. Birlik halinde Allah'ın ipine /tek ilâhlı İslâm dinine ve son kılavuz ders kitabı /davoet kitabı olan Kur'an'a, dolayısıyla Allah'ın tek dini demek olan muhkem kurallara sınıksız sarılın ve bu konuda anlaşmazlıklara saplanıp gruplara bölünmeyin.

Ahzab-39. Bu nedenle de Allah'ın peygamberleri, sadece Allah'ın buyruklarını bildirmekle yetinirler. Allah'ın bildirdiği hükümlerinin dışına çıkmaktan korkarlar ve kim söyleser söylesin, Allah'ın buyruklarına ters olan geleneksel kararlara uymamaktan korkmazlar. Çünkü esas önemli olanın, Allah'ın hesap sorması olduğunun bilincindedirler.

Zuhruf-44. Ayette de zaten sorumlu olacağımız tek kaynak olarak Kur'an vurgulanmıştır.

Zuhruf-44. Şunu da bilesin ki bu Kur'an, Sana ve toplumuna anlayıp düşünecekleri bir uyarıcıdır /bir zikirdir ve hepiniz O'ndan sorumlu tutulacaksınız. Hesap günü de onun muhkem /evrensel değişmez amaç mesajlarını uygulayıp uygulamayışınız yönünden değerlendirilip sorgulanacaksınız.

Kütub-i Sitte'de, her biri birer Hadis demek olan Kur'an'daki ayetleri örnekleyerek ve yorumlayarak tekrarlayan hadisler dışında, 5973 – 856 = 5117 (%85,6) söz daha bulunmaktadır.

Hadisler dışındaki bu sözlerin 140'ında ilavesiz ve açıklamasız Ayetler bulunmaktadır (%2,2).

Böylece Kitapta net Toplam Sünnet sözler (5117 – 140 = 4977) (%83,3) olmaktadır.

Dikkat edilirse, belirlemiş olduğum Hadisler dışında olan ve SÜNNET DENİLEN SÖZLER, PEYGAMBER'İN (ASR) VE SAHABENİN YAŞAMIŞ OLDUĞU ARAP TOPLUMUNUN bir bireyi olarak GÜNLÜK YAŞAMLARINI, GELENEKLERİ YANSITAN DAVRANIŞLARI VE SOSYO-KÜLTÜREL UYGULAMALARI AÇIKLAMAKTADIRLAR. Bunların içinde Hac, Kurban, Namazın kılınması ve Kıyamet Alametlerine ilişkin olanlar, ibadet yöntemlerine yönelik olmuştur.

Dolayısıyla SÜNNET SÖZLER, KUR'AN İLE BÜTÜNLÜK İÇİNDE DEĞİLDİRLER.

Sünnet olan sözlerin 3428'i (%57,3) Hz. Muhammed'e, 1637'si (%27,4) ise Sahabelere atfedilmiştir. Bir sünnet sözü kendi içinde birden fazla ko-

nuya değinmiş olduğundan yaptığım gruplandırmada 88 sözü mükerrer kullandım.

İşte Kur'an ve dolayısıyla **Hadisler dışında kalan ve Peygamberimizin bulunduğu toplumun gelenekleri, sosyo-kültürel uygulamaları ve kendisinin günlük yaşamını yansıtan sözler, SÜNNETULRESUL / SÜNNETULNEBİ /PEYGAMBERİN SÜNNETİ veya NEBEVÎ SÜNNET ismi ile tanımlanmaktadır.**

Genellikle Sünnet şöyle tanımlanmaktadır:

“Peygamberimiz’in, peygamberliğinin başlangıcından vefatına kadar, Kur’an dışında söylemiş olduğu her söz veya yaptığı her fiil sünnet içinde yerini almış olmaktadır.”.

Bu tanımlama, Hadis sözlerin Kur'an'a uygunlukları ile Sünnet'ten farklı olduğunu vurgulamış olmaktadır.

Bu duruma göre Peygamberin (asr) Sünnet grubunda olan sözlerinin, Kur'an'daki Muhkem / değişmez Evrensel farz ana kurallar gibi **dinselleştirilmeksizin, insanların kabul edip etmeme özgürlüğüne bırakılması gerekmektedir.**

Çünkü **“SÜNNET GRUBU SÖZLERE, DİNSEL ZORUNLULUĞU OLMAYAN, HZ. MUHAMMED DÖNEMİNİN YAŞAM KİTABI”** diyebiliriz.

Dikkat edildiğinde, sünnet sözlerin “Namazı tarif etme”, “Hac ve Kurban Menasıkları” dışındakilerin dinsel özellikleri olmadığı görülecektir.

Bu konuda da herhangi bir yargılama, zorlama ve eleştirme dahi yapılmamalıdır. Bu amaçla da Peygamberin hangi sözlerinin Hadis, hangilerinin de Sünnet sözler olduğunun açıkça belirtilmesi ve insanların bilgisine sunulması oldukça önemli olmaktadır.

Hadis dışında Hz. Muhammed'e atfedilen sünnet sözlerin sanki yeni din kurallarımış gibi değerlendirilmeleri, Kur'an dışı bir din yanılışı ve zararlılığı demek olacaktır. Bu yönden dikkatli olunması gerekmektedir diye düşünüyorum. Çünkü sünnet denilen bu uygulamalar sadece geleneksel ve sosyo-kültürel toplumsal uygulama örnekleri düzeyindedirler.

Yine Kur'an ile ayet uygunluğu değil de Hz. Muhammed'in Sünnet sözleri ile aynı yönde olmak üzere sahabelere de atfedilen sözlerin olduğu dikkatimi çekiyordu (1260 söz, %21). Bunlara **“SAHABEVÎ SÜNNET”** denileceğini düşündüm. Sonra Sahabelere atfedilen bu sözler **“Mevkuf Sünnet”** denildiğini gördüm (Canan İ. Cilt-1, s.322).

Rahmetli Sn. Prof. Dr. İbrahim Canan, Kur'an'ın ve Hadis grubu sözlerin her çeşit şüpheden uzak olarak kesin, sünnet sözlerin ise Zannî olduğuna vurgu yapmıştır (Canan İ. Hadis Ansiklopedisi. Cilt-1, s. 352).

Yine Kütub-i Sitte'de Kur'an'a ve Peygamber'in özel görevli ve bilgili oluşuna uygun olmayan 322 söz belirledim (277'si Peygambere, 45'i ise

Sahabeye atfedilmiş). Kur'an'a uygunluk konusuna A'raf-3. ayette değinilmiştir.

A'raf-3. *Ey insanlar! Rabbinizden size indirilen bu Kur'an'ın bildirdiklerine uyun. O'nu bırakıp da evliyanın /velilerin /kutsallık payesi verdiğiniz dostlarınızın Kur'an'a uymayan sözlerinin peşinden gitmeyin. Aklınızı ne kadar da az kullanıyor ve az düşünüyorsunuz.*

Bu gruplar dışında, yine bir kısmı Peygamber'e, bir kısmı da sahabelere atfedilen sözlerin bazılarının birbiri ile çelişen sözler, diğer bazısının da Kur'an dışı ek haramlaştırmalar öneren sözler olduğunu belirledim.

Fark ettiğim ve bugüne kadar devam eden karmaşa Hadis nedir, Sünnet nedir konusu ile bu iki ifadenin kullanılmasının net tanımlanmamış olmasıdır. Bu yönde olan kitaplara baktım, bazısı sadece Hadis kelimesini, bazısı aynı kitapta bazı cümlelerde Hadis, bazı cümlelerde ise Sünnet kelimesini kullanmışlar ve karmaşayı devam ettirmişler. Hatta bazısı, İslâm Dininin Hadisler üzerinden öğrenileceğini kitaplarının kapağına koymuş, fakat Hadis ve Sünnet sözlerini birlikte, sanki bütün sözler Hadistir şeklinde bir arada bulundurmuşlardır.

Dolayısıyla Hadis ve Sünnet kelimeleri açıkça tanımlanmaksızın asırlardır bazen Hadise Sünnet, bazen Sünnete Hadis veya hepsine Hadis veya Hepsine Sünnet denerek ve netliğe kavuşmaksızın inananların kafasını karıştırmış, bugüne kadar gelinmiştir.

Sn. Sacır da "Kur'an'a uymayan, birbirleriyle çelişen, akla mantığa ters hadislerin sayısı hiç de az değildir" açıklamasında bulunmuştur (Hadis Külliyatının Oluşumu ve Ahad Hadislerinin Eleştirisi. s.48). Ancak Sn. Sacır, görüldüğü gibi sünnet sözlerde çelişkiler olduğu halde, hadis kelimesini kullanarak asırlardır olduğu gibi kullanım karmaşasından kurtulamamıştır.

Lokman-6-7. ayetlerle bu konuya şu vurgu yapılmıştır:

Lokman-6. *Öyle kimseler de var ki, insanları Allah'ın yolundan saptırıcı ve hiçbir bilimsel dayanağı olmayan çelişkili hadislere /sözlere yönelip değer verirler, hatta hikmet dolu kitabın /Kur'an'ın ayetleriyle bir tutarlar ve onlara sarılırlar. İşte böyle davrananlar için perişan edici bir azap olacaktır. 7. Kur'an dışı ve onunla çelişen hadisleri /sözleri üretenlere ve Kur'an ayetleri gibi önem verenlere, hikmet dolu kitabın ayetleri okunduğu zaman, sanki onu hiç duymamış gibi bir tavırla önemsemezler ve rivayet olunan sözlere daha çok yönelirler. Böylelerine elem verici bir azabın olacağını bildir.*

Hadislerin çoğu Muhkem /değişmez / evrensel ana kurallar grubunda, az bir kısmı da Müteşabih ve /veya Muhkem ve Müteşabih birlikteliğinde iken, Sünnet sözlerin ise hepsi Müteşabih / uyarlanabilir / çok seçeneekli /değişken, zamana ve topluma göre farklı özellikte de uygulanabilecek yaşam örnekleridir. Hz. Muhammed'in yaşadığı Arap toplumunun o za-

manki örf ve adetlerini, gelenekselleşmiş uygulamaları ile sosyo-kültürel kuralları yansıtan açıklamalar demektir (Keleş Ahmet. Sünnet. S. 171). Bunlar, Motamot taklit edilmesi şart olmayan söz ve davranışlardır. Ancak uygun bulunanları, faydalanılabilmek üzere güncellenebilir. Kur'an temelli olmadığı için de hiçbir sünnet, dinsel bir kural olarak dayatılmaz ve kişisel tercihe bırakılır. Bağlayıcılık özellikleri yoktur. Uygulanıp uygulanmamaları kişinin isteğine bağlıdır.

Kütub-i Sitte kitabında olan 5973 söze ilişkin benim 1) Kur'an'a Uygun Sözcükler = Hadisler ve 2) Yaşama Yönelik Sözcükler = Sünnetler şeklinde yapmış olduğum bu ayırım, Kur'an'ı kendine meslek edinmiş bazıları tarafından kabul edilmemiş ve ağır eleştirilerine maruz kalmışımıdır.

Halbuki Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından geniş bir kadroya hazırlanan ve 2019 yılında İkinci Baskısı Yayınlanmış olan **"HADİSLERLE İSLÂM"** kitabında da benim benimsemiş olduğum bu ayırım yapılmıştır.

Örneğin "Hadislerle İslâm'ın birinci cildinde şu açıklamalar bulunmaktadır:

"Resulullah'ın Kur'an ayetlerine ilişkin yaptığı açıklamalar, tefsir veya yorumlar "HADİS", ilahi buyrukları hayata geçirmek suretiyle gösterdiği uygulamalar ise "sünnet" olarak adlandırılır. Sünnet ile Hadis aynı şeyi ifade etmemektedir."

"Hadis, varlığını Hz. Peygamber'den alır. Ancak Hz. Peygamber'in Kur'an'ın dışındaki söz ve davranışları olan sünnet ise, onun sağlığında düzenli ve kapsamlı biçimde yazıya geçirilmemiştir"

"Hadisleri Kur'an ile birlikte düşünmek ve bütüncül olarak ele almak, hadislerin anlaşılması için hayati öneme sahiptir. Bir Hadisi anlamaya çalışırken ve değerlendirirken göz önünde bulundurulacak ilkelerden birisi de o hadisin Kur'an'la birlikte ele alınmasıdır. Hadiste ifade edilen hususlar, öncelikle Kur'an'ın sarih (açık ayetleriyle veya geneliyle karşılaştırılır ve hadis, Kur'an'ın bütünlüğü açısından ele alınır (/ Hadislerle İslâm. C-1, s 66, 83, 139, 2019.).

Sn. Sacır, Kur'an'a karşı çıkan dört haham ve bir papaz için "Hadis kitaplarındaki hadisleri Kur'an'a arz etmek, birlikte onları akıl ve bilim süzgecinden de geçirmek gerekir ifadesi ile aynı görüşü paylaşmıştır (s. 46). Yine yazar, "İsrailiyyat kökenli yaklaşımlarla yeni yapılan tefsir ve tercümelere kendi inanışlarını yerleştirerek, İslamiyet'i Yahudileştirmeyi kısmen başarmışlardır" (Sacır U. s 82) ifadesini kullanmıştır.

Hadislerle İslâm kitabından önemli mesajlara devam edelim:

"Hadislerin Kur'an'la karşılaştırılması fikri, Hz. Peygamberin ve sahabenin ileri gelenlerinin bu yöndeki uygulamalarına dayanmaktadır (sayfa-140).

"Hadislerden çok azı da tıpkı bazı Kur'an ayetleri gibi manası itibarıyla müteşabihlerdir.

"Sünnet denilen ifadelerin de çoğu müteşabihlerdir ve çoğu Hz. Muhammed'in o zamanda yaşamakta oluşuna uygun yaşam ve günlük uygulamalarıdır.

Zamana, toplumlara ve kişiye göre değişkendirler. Uygulayıp uygulamama, kişinin seçimi ve kararına göredir”.

Demek oluyor ki çoğunluğun kullanmakta olduğu gibi tek Hadis kelimesi, Peygamberimizin Hadis ve Sünnet şeklindeki iki türlü sözü için tek bir kelime olarak kullanılmamalıdır. Hadis ayrı, Sünnet ayrı anlamlı olacak şekilde kullanılmalıdır.

Bu çalışmamda fark ettim ki Hadis-sünnet kelimelerinin net bir ayrımları yapılmaksızın birbirleri yerine de asırlardır kullanımları, kafa karışıklığının devamına yol açmış ve halen bu karmaşa devam etmektedir.

Kütub-i Sitte kitabında 4418 no’lu şu söz ile İslam ve Sünnetin ayrı olduklarına vurgu yapılmıştır:

Yemenliler, Resulullah’(asr)`a gelerek: “Bizimle birlikte birisini gönder de bize sünneti ve İslâm`ı öğretsin!” dediler. Bunun üzerine Aleyhissalatu vesselam Ebu Ubeyde İbnu’l-Cerrah (ra)ın elinden tutup: “İşte bu, ümmetin emindir” buyurdu.-Kütub-i sitte-4418

Gerek Hadis ve gerekse Sünnet özelliğinde olan ve Hz. Muhammed’e atfedilen sözlerin yazılıp derlenmesine yönelik bilgiler çelişkilidir ve net bilgiler yerine farklı görüşler bulunmaktadır. Peygamberin şüphe götürmez gerçeklikte veya uydurma sözlerinin hangileri oldukları da çelişkili görüşler halindedir.

“Hadislerle İslâm” kitabında belirtilmiş olduğu gibi “Kur’an ve Hadis bütünlüğü” için Peygamberimize atfedilen bir sözün Kur’an’da olan bir veya birden fazla ayete uygunluğunun belirlenmesi, o sözün Hadis grubunda olduğunu kesin bir şekilde göstermektedir (Şahin E. s 7)

Sünnet sözlere baktığımızda ise, bu sözlerin Kur’an ile bütünlüğü söz konusu değildir. Kaldı ki bu sözlerin bir kısmı Hz. Muhammed’e (asr) atfedilirken, bir kısmı ise o zamanın sahabeleri diye tanımlananlar tarafından söylenmiştir. Yani Peygambere ait sözler olmadığı halde, Kütub-i Sitte kitabında yer almışlardır. Hatta dikkat edilirse, bunlardan bazılarının Kur’an’ın ruhunun temel ilkelerine, dolayısıyla da Peygamberimize uygun olmadığı da görülecektir.

Bu nedenle de halen bir boşluk halinde devam etmekte olan “Hadis ve Sünnet” konusuna ayrıntılı bir yaklaşımla değinmenin fayda sağlayacağına olan inancım, bu yönde mevcut boşluğun doldurulması gerektiğine beni yönlendirmiştir.

“Kütub-i Sitte” kitabı, genel kabul gören bir Hadis-Sünnet birlikteliği kitabı olduğundan, konuyu dağıtmamak üzere sadece bu kitabı temel aldım ve buradaki sözlerle konuyu gündeme getirdim.

İşte Hz. Muhammed’in sözlerinin bir kısmının Hadis, bir kısmının da Sünnet sözler şeklinde ikili oluşu temelinde, bugüne kadar Peygamber’e (asr) atfedilen sözlerinin de bu ayrımı yapılmalıdır diye düşünerek, 60

yıla yakın Kur'an araştırmacılığıma dayanarak düşündüğüm bu ayırımı yapma çabasına giriştim.

Peygamberin pratik örneklemeleri ile Kur'an'ın birçok ayetinin anlaşılabilirliğine katkı ve fayda sağlayacağını düşünerek çalışmaya başladım. Kur'an'daki ayetlere uygun olduğunu belirlediğim Hz. Muhammed'in sözlerini /Hadisleri yan yana getirmeye çalıştım. Böylece de Hz. Muhammed'in Hadisi ile yine Hadis olan ilgili ayetleri yan yan getirip Peygamberin yorum çabasına daha görünürlük ve anlaşılabilirlik yolu ile destek olmaya çaba gösterdim. Diğer bir ifade ile Ahzab-56'ncı ayette Allah'ın bizlerden istediği "sallu aleyhi ve sellimu tesliyma – Peygamber'e tam bir teslimiyetle yardım ve destek olun" isteğine uymaya gayret ettim.

Ahzab-56. Allah ve Melekleri, peygambere sallu ediyorlar /destekte bulunuyorlar. Ey iman edenler! Siz de peygambere salluda bulunun /destek olun, yardım edin ve bunu büyük bir içtenlikle /teslimiyetle yapın (56. İnnallahe ve melaiketehu yüsallune 'alen nebiyyi ya eyyühelleziyne amenu sallu 'aleyhi ve sellimu tesliyma.).*

Bu çalışmam ile şu sonuçlara vardım:

1. Hadis ve Sünnet sözlere açıklık getirildi
2. Hadis denilince, bu sözler Kur'an temellidirler
3. Sünnet sözler, Kur'an temelli değil de Peygamberimizin (asr) yaşamış olduğu o zamanın toplumunun gelenekleri, sosyo-kültürel yaşam uygulamaları ve insanî davranışlarına ait sözlerdir. Kur'an ve Hadisler gibi Dinsel bir kural olarak uygulanma gibi bir zorunlulukları yoktur.
4. Sünnet sözlerin 2/3'ü Hz. Muhammed'e, 1/3'ü ise Sahabelere atfedilmiştir
5. Bildirilmiş olan Sünnet sözlerin Sahabelere ait olanlarından (1260), çelişkili olanlarından (209 söz), Ek haramlaştırmalar yapanlardan (131 söz), Kur'an'a ve Peygamber'in farklı kişilik ve ilahî temelli bilgileri ile akla ve mantığa da aykırı olanlardan (322 söz) Peygambere atfedilen Kıyamet alametlerine ilişkin 17 sözden ve sadece ayet olan 140 sözden temizlenmesi gerekir. Ki bunlar toplam 2219 söz olmaktadır.

Hadis ve Sünnet sözlere ilişkin bu bilgilenmenin sağlanması ve ayıklamanın yapılması ile:

- a. İnsanlar, çelişkiler yaşamaktan kurtulacaklar,
- b. Kur'an ve Hadis bilgilerinin önemli ve uyulması gerekli açıklamalar olduğunun rahatlığı sağlanmış olacak,
- c. Sünnet denilen sözlerin, uyulması şart değil de kişilerin kararına bırakılmış olduğu ve hepsinin Müteşabih / uyarlanabilir / çok seçenekli / değişken özellikli oldukları bilgisi insanları rahatlatacak,
- d. İnsanların bu yönden rahatlaması, inanç içtenliğini sağlayacak, korkuları azaltacak ve sosyo-kültürel yaşamı rahatlatacak,

- e. İnançlarında sınırda olanların bu inançları kuvvetlenecek ve uzaklaşma ön yargıları yakınlaşmaya dönüşecek,
- f. Kur'an ve Hadis sözlere yaklaşımları ile Sünnet sözlerin uygun olanlarına bakışları olumlu yönde değişecektir.

Önsözümü ve görüşlerimi Sayın Prof. Dr. Hayri Kırbaşoğlu'nun şu yaklaşımı ile bitiriyorum:

“Bugün İslâm dünyasında geçmiş ulemanın kabul ettikleri bazı hadislerin tekrar gözden geçirilmesi yönünde giderek artan bir eğilim söz konusudur. Bu eğilimi görmezlikten gelerek böyle bir düşünceyi savunanları “Hadis münkirleri” veya “Sünnet inkarcıları” şeklinde itham etmek ne meseleye çözüm getirmekte ne de zihinlerde oluşan soruları ve şüpheleri bertaraf edebilmektedir. Bu durum karşısında yapılması gereken şey, vakıayı inkardan ziyade “güvenilir hadisleri belirlemede uyulacak ilmî esasları” gözden geçirip yeniden değerlendirmek ve hadislerin ayıklanmasını (sahihini sakiminden /çürüğünden ayırmayı) sağlıklı bir zemine oturtmaktır. Bu yapılmadığı takdirde hadislere ve dolayısıyla da sünnete karşı takınılan olumsuz tavırların giderek artması ve kaçınılmaz olarak içine düşülecek ifrat sonucu “hadislerin tamamının inkâr edilmesi” söz konusu olabilecektir.” (M. Hayri Kırbaşoğlu).

Çaba benden olacakken, takdir de Allah'tan inşallah.

Prof. Dr. Gazi Özdemir
Eskişehir-Ocak-2023